

у сфері здійснення податкового контролю. Крім того, доцільно запровадити політику пріоритету попередження податкових правопорушень, а не покарання за їх вчинення. А визначальними передумовами протидії корупції під час здійснення контрольно-перевірочної роботи є високий рівень правової грамотності платників податків, зокрема їх поінформованість про процедуру і правила проведення документальних перевірок, розвиток інституту громадського контролю, зміна ментальності, аксіологічних засад та суспільної нетерпимості до корупційних проявів, запровадження дієвих механізмів неухильного та невибіркового застосування антикорупційного законодавства (без пільг і привілеїв залежно від майнового стану, соціального походження, політичної чи партійної належності) до податкових інспекторів, які вчиняють протиправну діяльність у процесі проведення контрольно-перевірочної роботи.

Висновки. Розбудова відвертого та конструктивного діалогу з представниками бізнес-спільноти з метою створення сприятливого бізнес-клімату – це стратегічний вектор роботи вітчизняних податкових органів, задекларований Планом розвитку Міністерства доходів і зборів України на 2013-2018 рр. Для цього важлива, насамперед, гармонізація взаємовідносин між платниками податків та податковими органами у процесі здійснення податкового контролю на принципах довіри, соціальної відповідальності та солідарності. Перевага має надаватись методам превентивного та автоматизованого податкового контролю, розвитку масово-роз'яснювальної та просвітницької роботи, удосконаленню наявних та впровадженню нових прогресивних електронних сервісів для обслуговування платників податків. Врахування наведених у роботі аргументів, зокрема щодо активізації електронного податкового контролю, зменшить адміністративний тиск на вітчизняний бізнес, дасть змогу істотно спростити документообіг та інформування платників податків про особливості організації та проведення податкових перевірок.

Література

1. Податковий кодекс України (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Даниленко О. Документальна планова перевірка органами ДПІС. Всі за і проти / О. Даниленко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.finsettings.com>.
3. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2007 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.
4. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2008 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.
5. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2009 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.
6. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.
7. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.
8. Звіт про виконання Плану основних питань економічної та контрольної роботи Державної податкової служби у Львівській області на 2012 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/>.

9. Методика розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р., № 752. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/752-2013-p>.

10. Найденко О.Є. Податковий контроль : навч. посібн. / О.Є. Найденко. – Харків : Вид-во Вид. ХНЕУ, 2012. – 224 с.

11. Офіційний сайт Головного управління Міністерства доходів і зборів у Львівській області. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://lv.minrd.gov.ua/>.

12. Про державну податкову службу України: Закону України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 6. – С. 37.

13. Про затвердження Порядку подання платником податків заяви про проведення документальної невідомої позапланової електронної перевірки та прийняття рішення територіальним органом Міністерства доходів і зборів України про проведення такої перевірки: Наказ Міністерства доходів і зборів України від 03.06.013 р., № 143. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0950-13>.

14. Просолов М.О. Види податкових перевірок: досвід визначення та новели законодавства / М.О. Просолов // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 339-346.

Мельник М.И., Лещук И.В. Документальная проверка в системе налогового контроля: концептуальные основы организации и практика применения

Исследованы процессы организации и осуществления налоговых документальных проверок в Украине. На основе полученных результатов исследования, с целью поиска путей перехода от принудительного взыскания налогов и сборов налоговыми органами к предоставлению сервисных услуг по обслуживанию налогоплательщикам, систематизированы рекомендации по организационному механизму совершенствования контрольно-проверочной работы отечественных налоговых органов с учетом прогрессивных современных тенденций в контрольной сфере, в частности, путем активизации электронных форм документальных проверок.

Ключевые слова: налоги, администрирование налогов, налоговый контроль, налоговая проверка, документальная проверка.

Melnyk M.I., Leschukch I.V. Documentary Check in the Tax Control: the Conceptual Framework of Practice and Application

The processes and the implementation of tax inspections documented in Ukraine are investigated. Based on the survey results, with a view to finding ways to transition from forced collection of taxes and fees to the tax authorities providing services of taxpayer service, recommendations for improving the institutional mechanism of control and inspection work of local tax authorities concerning advanced modern trends in the control area, in particular by enhancing electronic forms of documentary checks are systematized.

Key words: taxes, tax administration, tax control, tax audit, documentary review.

УДК 336.144:368

**Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук;
аспір. В.О. Григоренко – Львівська державна фінансова академія; адвокат О.Б.
Карпінська – Адвокатське об'єднання "Карпінська і партнери", м. Львів**

ФІНАНСОВО-РЕСУРСНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ВІД ДІЙ ДЕРЖАВИ-АНЕКСОРА (ЧАСТИНА І)

Вперше наведено визначення держави-анексора та синтезовано варіант оцінювання фінансових втрат після дій держави-анексора через використання методики оцінювання фінансового потенціалу території, зокрема на основі його активної частини завдяки прийняттю управлінських рішень.

Обґрунтовано, що, крім прямих фінансових втрат за рахунок анексії Криму, Україна зазнає значних втрат опосередковано. Насамперед відбулося поглинання державою-анексором частини її природно-кліматичних ресурсів та перспективних газових родовищ.

Зазначено, що лише фінансові втрати кримського енергетичного сегмента для України перевищують 0,5 трлн дол. США. Підкреслено, що анексія Криму негативно позначається на господарському комплексі суміжних з Кримом регіонів, які змушені будуть активізувати пошук інших транспортних шляхів для потрапляння власної продукції до споживача. Виділено негативні зміни в інвестиційній привабливості дотичних до Криму територій, які стають менш привабливими для інвесторів. Наведено додаткові заходи щодо зниження торговельного тиску на Україну з боку держави-анексора.

Запропоновано сформувати міжвідомчий орган з оцінювання та мінімізації фінансово-ресурсних втрат від анексії Криму, розглянуто взаємодію його складових під час вироблення управлінських рішень.

Ключові слова: держава-анексор, анексія, фінансово-ресурсні втрати, фінансовий потенціал, територія, управлінські рішення, оцінювання, мінімізація, метод блокового ранжування.

Постановка проблеми. Кожен з етапів становлення і розвитку світових економічних відносин, окрім позитивної частини щодо нарощування випуску конкурентоспроможної продукції, формування підходів взаємовигідної торгівлі, утвердження базових засад стандартів і загальнолюдських цінностей, прав та свобод населення, мають негативні прояви, які зокрема стосуються збройних конфліктів, боротьби за ресурсну, а з нею й за світову, гегемонію. Останнє особливо відчутне у відродженні практики застосування силового критерію з боку економічно потужнішої держави для вирішення власних проблемних питань, обмежуючи тим цивілізоване та мирне врегулювання наявних проблем, зокрема в частині подолання територіальних спорів. Тому об'єктивно виникає проблема викликів щодо цілісності державної території та непорушності державних кордонів. Незважаючи на принципову увагу до цих питань з боку світової спільноти, яка нормативно закріплена в універсальних, регіональних, міжнародно-правових актах, практиці Міжнародного суду ООН, національному законодавстві держав, позиція силового вирішення територіальних спорів залишається, що призводить до територіальних змін, а з ними й до порушень принципів територіальної цілісності та непорушності кордонів, прав кожного народу на мирне співіснування в нинішньому глобалізованому світі.

Сьогодні значна частина експертів та фахівців з економічних питань і стратегій ведуть оцінку втрат вітчизняної економіки щодо відокремлення Автономної Республіки Крим (АР Крим) від України та анексії її території, включно з Севастополем, Росією. Безумовно, що у фінансово-економічному плані цей процес є негативним як для України, так і для АР Крим, і, скоріш за все, для Російської Федерації також.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичних положеннях щодо становлення держави важливе місце відводиться територіальній ідентифікації, яка, поряд з населенням і владою, сутнісно її відображає. Зокрема у ст. 2 Конституції України підкреслено, що її територія в межах наявного кордону є цілісною і недоторканною [1].

Загалом питаннями, пов'язаними із загальнотеоретичними змінами державної території, займалися такі вчені, як: М.О. Баймуратов, В.Є. Чиркин, Ю. Шемшученко. У дослідженнях Л. Брілмасра, Д. Ллойда, К. МакМіллана, Б. Мейснера, П. Нанди, Т. Таппе досить конкретизовано відображено особливості правничого співвідношення між принципами територіальної цілісності та принципом права націй (народів) на самовизначення. Водночас такі науковці, як:

К. Антонополус, А. Аренд, Я. Броунлі, В. Качераускіс, А. Робертс, В. Хоу, Л. Шеллеф сформували ґрунтовний базис щодо порушення принципів територіальної цілісності та непорушності кордонів у частині правового унормування відносин, що виникають за сценарієм погрози силою або її безпосереднього застосування.

Серед вітчизняних вчених, котрі зробили вагомий внесок у розробку концептуальних засад взаємодії принципів територіальної цілісності та непорушності кордонів, потрібно виокремити М. Буроменського, В. Буткевича, А. Дмитрієва, В. Мицика, В. Муравйова, Г. Анцелєвича, К. Савчука, О. Покрещука. До окремих аспектів інституціоналізації принципів територіальної цілісності та непорушності кордонів та їх імплементації в національне законодавство України була привернута увага дослідників О. Буткевича, В. Денисова, А. Мельника, О. Мережко, Т. Цимбрівського [4, 15-16, 18, 26, 28].

Властиво, в контексті розвитку парадигми управління фінансовим потенціалом виділяються дослідження вітчизняних науковців, таких як: О.В. Ареф'єва, Н.С. Краснокутська, Л.В. Руденко [19, с. 15-23], В. Свірського [20, с. 43-51], І.І. Чуницька [27, с. 23-32] та ін. Однак переважна частина цих наукових розробок зводилася до вивчення забезпеченості території (регіону) фінансовими ресурсами, або визначення їх фінансової спроможності та зовсім не стосувалася поєднання цих підходів із проблематикою аналізу фінансових втрат та функціонування держави в умовах насильницької зміни її територіальних меж [5-14, 23, 29-30]. Водночас, події, які відбулися в Україні в першому кварталі 2014 р. із формуванням реальних ознак частково окупованої території, потребують глибокої уваги саме до останнього.

Незважаючи на тривалу історію змагань та протистоянь у контексті приєднання інших територій до держави не лише в правовому полі, а й у термінологічному плані, поки що не виробилось переконливих засадничих підходів з уникнення цієї ситуації та прозорих методів оцінювання втрат ресурсів при цьому, що призводить і нині до посилення насильницьких проявів та спотворення оцінкових критеріїв. Окрім того, у частині тлумачення держава-анексор за геополітичних потрясінь системних досліджень не проводилось, що додатково зумовило потребу у формуванні власної позиції з тематики, яка б включала сучасні реалії загрози територіальній цілісності України.

Мета дослідження. Сформувати сутнісний підхід до термінологічного визначення держави-анексора та, використовуючи напрацьований авторами методологічний, формульний інструментарій і аналітичний матеріал щодо оцінювання фінансового потенціалу території, здійснити аналітичний розрахунок і оцінку фінансово-ресурсних втрат української економіки від зовнішньої агресії.

Виклад основного матеріалу. Сутнісні ознаки та прояви держави-анексора в сучасних умовах. Порушення територіальної цілісності держави може відбуватись двома шляхами: силовим і правовим. До силового відноситься: окупація, цесія, ад'юнкція, анексія.

Так, **окупація** (лат. *occupatio* – заняття, заволодіння) – це тимчасове зайняття збройними силами території супротивника. Окупація може бути як у мирний, так і у воєнний періоди, а її режим регулюється 4-ю Гаазькою конвенцією 1907 р., Женевською конвенцією про захист цивільного населення від війни 1949 р., Гаазькою конвенцією про захист культурних цінностей на випадок

збройного конфлікту 1954 р. [4]. Зокрема за 4-ю Гаазькою конвенцією окупація розпочинається зі встановлення фактичного контролю над окупованою територією й утворення окупаційної адміністрації, а припиняється з моменту втрати її фактичного контролю над цією територією. Окупаційна влада має право вимагати від населення беззаперечного підкорення, неучасті у ворожих до неї діях. Однак окупант не має права вимагати від населення активно сприяти своїм військовим операціям супроти його вітчизни.

Цесія (лат. *cessio* – офіційна поступка, передача своїх прав іншій особі) означає перехід території однієї держави до іншої за договором. Нерідко цесія відбувається після закінчення війни внаслідок укладення мирного договору і зазвичай при цьому змінюється державна належність населення переданої території. Але, щоб не знищувати національну самосвідомість цього населення, мешканцям переданої території часто дають можливість оптації – право вибору громадянства.

Ад'юдикація (лат. *adjudicatio* – присудження) – це перехід спірної території за рішенням компетентного міжнародного суду. Тут, як і у випадку "окупації без державної території", територія, що приєднується до держави, розглядається як деякий "об'єкт", на який деякий владний "суб'єкт" набуває права власності за давністю володіння, внаслідок присудження та ін. Така позиція у питанні про юридичні підстави приєднання до держави інших територій є специфічним результатом силового трактування права.

За своїм сутнісним наповненням під терміном анексія (лат. *apprehio* – приєднання) мається на увазі насильницьке приєднання (загарбання) однією державою частини або всієї території іншої держави чи народності; насильницьке утримання народності в кордонах чужої для неї держави, нехтуючи міжнародним правом та Статутом ООН. Так, згідно зі статтями 1-2 Статуту ООН, члени цієї організації повинні дотримуватися принципу рівноправності й самовизначення народів та утримуватися від погрози силою або її застосування проти територіальної недоторканості та політичної незалежності будь-якої держави. **Анексія** є ганебною формою загарбництва та відкритим порушенням сучасного міжнародного права, зокрема на самовизначення народів і націй, сталість їхнього розвитку, територіальну недоторканість.

Держава-анексор – це держава, яка, порушуючи традиційні міжнародні правові засади, використовуючи мілітарно-силові підходи, фінансово-економічну кризу і торговельну блокаду, шантаж та інформаційний тиск, формує ідеологічне підґрунтя та насильницьки приєднує іншу територію (державу) в односторонньому порядку, часто ховаючись за декларативними тезами про квазізгоду місцевого населення і захист своїх громадян, які мешкають на цій території та виправдовуючи свої агресивно-загарбницькі дії перед власним населенням псевдопатріотичними гаслами щодо потреби в "збиранні (чи відновленні, примноженні, приєднанні, возз'єднанні) земель".

Практично, держава-анексор насильно підпорядковує (утримує) іншу народність на її власній території, розширює свої межі за рахунок цієї території та формує змінений загарбницьким чином власний кордон. Така держава може активно переселяти чи витискати корінне населення з його традиційної території проживання, заповнюючи її власним населенням, яке є більш лояльним щодо агресивної політики анексора.

Як впливає з табл. 1, деякі держави в цьому історичному проміжку встигли побувати в ролі як держави-анексора, так і держави, яка сама була анексованою, зокрема Єгипет.

Табл. 1. Анексовані території в XVII – початку XXI століть

Держава-анексатор	Анексована територія	Рік анексії
Російська імперія	Кримське ханство	1783
Єгипет	Судан	1820
Великобританія	Фолклендські острови	1833
Франція	Алжир	1848
Іспанія	Домініканська Республіка	1861
США	Гавайські острови	1900
Австро-Угорщина	Боснія і Герцеговина	1908
Японія	Корея	1910
Великобританія	Єгипет	1914
Великобританія	Кіпр	1914
Румунія	Бессарабія	1918
Туреччина	Західна Вірменія, частина Східної Вірменії (Карська область)	1920
Німеччина	Судетська область Чехословаччини	1938
Німеччина	Австрія	1938
СРСР	Бессарабія, Північна Буковина, Край Герца	1939
СРСР	Західноукраїнські Землі та Західна Білорусь	1939
СРСР	Литва, Латвія, Естонія	1940
СРСР	Карельський перешийок, Сортавала, Салла-Куусамо та Рибачий півострів на узбережжі Баренцевого моря	1940
Ізраїль	Східний Єрусалим	1980
Ірак	Кувейт	1990
Російська Федерація	Автономна Республіка Крим, Севастополь	2014

Джерело: власна розроблення.

На жаль, Україна має досить проблемні втрати від дій держави-анексора (Росії), починаючи від територіальних та закінчуючи культурними зв'язками, які зумовлені анексією Криму. Загалом Крим забезпечував близько 3 % ВВП держави (реальні втрати можуть бути ще вищими через мультиплікативний ефект). Водночас частка Криму в промисловому потенціалі України становила 2 % (у 2013 р. промисловість півострова реалізувала продукції на 22,6 млрд грн, без урахування ПДВ та акцизного податку). Дещо вищою є питома вага Криму в хімічній галузі держави, зокрема обсяги реалізованої хімічної продукції та хімічних речовин становили 3,5 млрд грн, або 7 % від загального обсягу цієї продукції, виробленої в Україні. У галузі сільськогосподарської продукції на Крим у 2013 р. припадало 4,8 % овочів (473 тис. т) та 5,0 % плодів і ягід (114 тис. т) із зібраних в Україні [2-3, 21, 24-25].

Окрім того, не варто забувати про відчутні фінансові втрати, необхідні для розвитку національного господарства енергетичних ресурсів. Оцінкові запаси вуглеводневих ресурсів кримського шельфу становлять 1,5-5 трлн м³ у газовому еквіваленті, або третину від усіх запасів в Україні (загальний потенціал видобутку газу з чорноморського шельфу за різними експертними оцінками змінюється від 4 трлн до 14 трлн м³). Зі шельфу Чорного моря вже щороку надходи-

до 8 % загального видобутку природного газу в Україні (1,65 млрд м³). До 2020 р. прогнозований видобуток природного газу міг зрости до 5-6 млрд м³. Загалом для України лише втрати пов'язані з анексією потенційних запасів вуглеводнів на кримському шельфі протягом кількох десятиліть можуть сягнути 0,5 трлн дол. США.

Лише через захоплення Публічного акціонерного товариства "Державне акціонерне товариство "Чорноморнафтогаз" (ПАТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз") афілійованими з ВАТ "Газпромом" структурами Україна втрачає 12 млрд грн інвестицій, вкладених у цю компанію, а також 0,5 млрд м³ природного газу на рік (за ціною внутрішнього видобутку, що перевищує 150 млн дол.).

Втрачено великі незамерзаючі морські гавані та порти у Євпаторії, Керчі, Севастополі, Феодосії, Ялті. Так, майже всі зарубіжні морські пасажирські перевезення (98,2 %) в Україні в 2013 р. виконувалися кримськими підприємствами. Окрім того, бюджетна складова України втрачає таку статтю доходів, як "плата за проходження через Керченську протоку" і нині вже вітчизняним підприємствам доведеться виділяти кошти за прохід нею.

Значні втрати сталися від агресивної дії держави-анексора і в банківській системі України. Так, сумарно в Криму функціонувало, за даними Національного банку України, 1022 відділення українських банків, 11 філій, 53 представництва та 2 кримських банки. Обсяг активів даних банків перевищує 22 млрд грн, із них 16 млрд грн – кредитні зобов'язання. Властиво втрата розгалуженої місцевої банківської інфраструктури означає й фактичні втрати вітчизняної банківської системи, на які зменшилась її капіталізація.

Серед банківських установ в Криму найактивнішими були: ПриватБанк (337 відділень, які обслуговували близько 790 тис. приватних та 12 тис. корпоративних клієнтів; 483 банкомати; 773 термінали самообслуговування) з активами близько 6 млрд грн, Ощадбанк (278 відділень) – 4 млрд, "Дельта Банк" – 2 млрд і "Райффайзен Банк Аваль" (32 відділення) – 1,3 млрд грн.

Природно-рекреаційні та історико-культурні ресурси Криму – втрачені Україною за рахунок його анексії. Найбільша перевага та надцінне багатство Криму, які визнані світовою спільнотою, – це його природно-рекреаційні ресурси, які, на жаль, нині втрачені Україною внаслідок агресивної зовнішньої анексійної політики.

Зокрема Крим займає прикордонне положення між помірним і субтропічним географічними поясами, що сприяє м'якому клімату півострова та великій кількості годин сонячного сяйва (2180-2470 год на рік). Рельєф Кримського півострова – три нерівних частини: рівнинний Крим, Керченський півострів і гірський Крим, що складається з Головної гряди Кримських гір з Південним берегом Криму, а також Внутрішньої і Зовнішньої передгірних гряд. Територія автономії, за даними Республіканського комітету зі земельних ресурсів АР Крим, – 26,1 тис. км². Кількість населення – 1965,2 тис. осіб, його щільність – 75 осіб на км² [2, 21].

Цінність кримських курортно-рекреаційних ресурсів обумовлена насамперед вагомою різноманітністю природних ландшафтів – від степових на півночі до покритих лісами Кримських гір у південній частині. Переконливе та суперцінне багатство Криму – це його клімат, характерним проявом котрого є достаток сонця, тепла та світла. Специфічні прояви циркуляції повітряних потоків у спо-

лученні з впливом Чорного, Азовського морів та Кримських гір формують три основних кліматичних райони: степовий, гірський та південно-бережний (табл. 2). Різноманітність мікрокліматичних умов, належне збереження вічнозеленої рослинності гір та височин, родовища лікувальної грязі і джерел мінеральних вод сформували декілька типів курортів: кліматичні (Старий Крим); кліматобальнеогрязьові (Євпаторія, Феодосія, Саки); кліматобальнеологічні (Ялта, Алушта).

Табл. 2. Характеристика втрачених Україною через анексію Криму природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів

Ресурси	Втрати України
Ландшафтні	154 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 146,2 тис. га (це 1000 площ Межигір'я), зокрема шість державних заповідників, 33 заказники (з них 16 загальнодержавного призначення); 100 атрактивних природних об'єкти, 69 пам'яток природи, 160 печер тощо.
Лікувально-мінеральні та рекреаційні	517 км пляжів, 26 родовищ лікувальних грязей та ропи, а також понад 100 джерел мінеральних вод різного хімічного складу, що сумарно становить третину національних лікувально-рекреаційних ресурсів. 14 грязьових родовищ (запаси яких перевищують 25 млн м ³) та 13 великих родовищ мінеральних вод (з потенційним дебітом 14 тис. м ³ на добу), що віднесені до категорії лікувальних.
Санаторно-курортні	Понад 600 санаторно-курортних та оздоровчих закладів, використовуваних як для цілорічного, так і для сезонного лікування та відпочинку на 155,5 тисяч ліжок. Санаторії та пансіонати з лікуванням становлять 28 % цих закладів та розташовані переважно на Південному березі Криму, а також на курортах Євпаторії, Сак, Феодосії. Усі санаторії Криму мають спеціалізацію, що залежить від особливостей лікувальних факторів місцевості, де вони розташовані.
Історико-культурні	11, 5 тис. пам'яток історії, культури й архітектури, що відносяться до різних історичних епох, цивілізацій, етносів і релігій, з яких майже 150 історико-архітектурних об'єктів занесено до каталогів ЮНЕСКО. Унікальні з них (зокрема: комплекс печерних міст та монастирів, генуезька фортеця, святі місця різних конфесій, різноархітектурні палацові комплекси) використовуються як туристичні об'єкти.

Джерело: сформовано авторами на основі даних Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим.

Зокрема вздовж усього південного узбережжя тягнеться курортна смуга: Ялта, Алушта, Сімєїз, Гурзуф, Місхор, Лівадія, Форос, Керч, Алушта.

Наявність значного спектра природно-туристських ресурсів (табл. 2), особливості сформованої інфраструктури екологічного та соціального туризму в сільській місцевості, системи курортного сервісу в нових прибережних регіонах рекреаційного освоєння, системи сервісу для неорганізованих відпочивальників, шоу-бізнесу та індустрії розваг, функціонування інфраструктури для елітних видів спорту, впровадження унікальних методів лікування формують додаткове зацікавлення для інвесторів і ділових партнерів. Окрім того, в Криму наявні широкі перспективи для становлення та розвитку нетрадиційних туристичних напрямів, а саме: гірничо-пішохідний; велосипедний; кінний; скелелазіння; спелеологічний; дельтапланеризм; вертолітні екскурсії; підводні занурення з аквалангом; прогулянки на яхтах; науковий та автотуризм; винні та мисливські тури.

Кожна друга екскурсія в Україні відбувалась власне на півострові Крим.

Важливим є й те, що понад 90 % рекреаційних об'єктів зосереджений на вузькій 3-кілометровій прибережній смузі моря. У глибинних територіях (гірничо-передгірних) розміщено лише невеликі (до 100 місць) малокомфортабельні об'єкти, хоча в цій частині "Кримської Швейцарії" є достатні передумови для активізації рекреаційного освоєння вже на сучасному рівні. Водночас ці передумови щодо розвитку курортно-рекреаційної інфраструктури Криму нині для України є втраченими внаслідок агресивних дій держави-анексора.

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Автономна Республіка Крим в цифрах : стат. зб. – Сімферополь : Вид-во ГУС в АРК, 2013. – 220 с.
3. Валовий регіональний продукт Автономної Республіки Крим за 2006-2011 роки : стат. зб. – Сімферополь : Вид-во ГУС в АРК, 2013. – 45 с.
4. Военный энциклопедический словарь / редкол.: А.П. Горкин, В.А. Золотарев и др. – М. : Изд-во Большая Российская энциклопедия, "РИПОЛ КЛАССИК", 2002. – 1664 с.
5. Возняк Г.В. Фінансовий потенціал реального сектора економіки регіону: підходи до формування та використання / Г.В. Возняк // Регіональна економіка : наук.-практ. журнал. – 2012. – № 1. – С. 107-116.
6. Карпинский Б.А. Стратегиология развития экономической системы государства: основы, финансовые вызовы, диспропорции // Финансовое управление развитием экономических систем : монография / О.О. Ардасова, Д.А. Демин, Б.А. Карпинский и др.; под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во СИБПРИНТ, 2012. – С. 269-289.
7. Карпінський Б.А. Фінансовий клімат території: теоретичні основи та концепція оцінювання (Ч. I) / Б.А. Карпінський, В.О. Григоренко // Економічний часопис-XXI : наук. журнал. – 2013. – № 11-12(I). – С. 91-94.
8. Карпінський Б.А. Фінансовий клімат території: теоретичні основи та концепція оцінювання (Ч. II) / Б.А. Карпінський, В.О. Григоренко // Економічний часопис-XXI : наук. журнал. – 2013. – № 11-12(II). – С. 33-37.
9. Карпінський Б.А. Збалансованість фінансової системи: методологія, оцінка, порівняння : монографія / Б.А. Карпінський. – Львів : Вид-во "Логос", 2005. – 496 с.
10. Карпінський Б.А. Концепція оптимізованої системи управління фінансовим потенціалом території / Б.А. Карпінський, В.О. Григоренко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.3. – С. 331-337.
11. Карпінський Б.А. Негативна синергічність фінансової продуктивності регіонів України за впливу глобальних фінансових викликів / Б.А. Карпінський // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Сер.: Економічні науки. – 2010. – № 18. – С. 133-142.
12. Карпінський Б.А. Оцінювання і порівняння фінансової продуктивності національного господарства в умовах глобальних фінансових викликів: методологія та практика / Б.А. Карпінський // Наукові праці НДФІ : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НДФІ. – 2010. – Вип. 1(50). – С. 80-90.
13. Карпінський Б.А. Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпінська. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 464 с.
14. Карпінський Б.А. Фінансовий клімат території: основи і прояви / Б.А. Карпінський, В.О. Григоренко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.11. – С. 244-253.
15. Лоренц К. Агрессия (так называемое "зло") : пер. с нем. Г. Швейника / К. Лоренц. – СПб. : Изд-во "Амфора", 2001. – 349 с.
16. Нерсисянц В.С. Проблемы общей теории права и государства / В.С. Нерсисянц. – М. : Изд-во "Норма М-Инфра", 1999. – 832 с.
17. Опарін В.М. Фінансовий потенціал України: методологічні засади визначення, кількісні параметри та напрями його нарощування / В.М. Опарін, С.С. Шумська // Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації : монографія / за ред. А.І. Даниленка. – Т. 1. – К. : Вид-во "Фенікс", 2008. – С. 77-98.

18. Погорілко В.Ф. Конституційне право України : підручник / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко / за заг. ред. В.Ф. Погорілка. – К. : Вид-во "Наук. думка"; "Прецедент", 2006. – 344 с.
19. Руденко Л.В. Фінансовий ресурс як компонент динамічної системи ресурсного забезпечення транснаціональних корпорацій / Л.В. Руденко // Економіка і управління : наук. журнал. – 2006. – № 1. – С. 15-23.
20. Свірський В. Фінансовий потенціал: теоретико-концептуальні засади / В. Свірський // Світ фінансів : наук. журнал. – 2007. – № 4 (13). – С. 43-51.
21. Статистичний щорічник Автономної Республіки Крим, 2012 рік. – Сімферополь : Вид-во ГУС в АРК, 2013. – 550 с.
22. Карпинский Б.А. Теория и практика управления в XXI веке : монография / Б.А. Карпинский, В.О. Григоренко, И.В. Грицок и др. / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск: "СИБПРИНТ", 2012. – 192 с.
23. Козоріз М.А. Фінанси регіону: теорія, проблеми, практика : монографія / М.А. Козоріз, А.Я. Кузнєцова, І.З. Сторонянська, Г.В. Возняк. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2010. – 222 с.
24. Фінансове становище підприємств та організацій по містах та районах Автономної Республіки Крим у 2012 році : стат. зб. – Сімферополь : Вид-во ГУС в АРК, 2013. – 100 с.
25. Фінансовий стан економіки Автономної Республіки Крим за 2012 рік : стат. зб. – Сімферополь : Вид-во ГУС в АРК, 2013. – 170 с.
26. Цимбівський Т.С. Нормативний зміст принципу територіальної цілісності / Т.С. Цимбівський // Вісник Львівського університету. – Сер.: Міжнародні відносини. – 2007. – Вип. 19. – С. 194-202.
27. Чуницька І.І. Податкові важелі формування фінансового потенціалу держави / І.І. Чуницька // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2008. – № 11. – С. 197-206.
28. Юридична енциклопедія. – В 6-ти т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко. – К. : Вид-во "Українська енциклопедія", 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с.
29. Karpinski B. Influence of global financial challenges on balanced state financial system / B. Karpinski // Rynek kapitałowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcją Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina : monografie. – Łódź : Politechnika Łódzka, 2011. – S. 85-106.
30. Karpinsky B.A. Role of budget-taxes in formation equation of the financial system of the state: evaluation and prognostic approach / B.A. Karpinsky, S.K. Shkulka // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2012. – № 1(46). – S. 71-80.

Карпинский Б.А., Григоренко В.О., Карпинская Е.Б. Финансово-ресурсные потери Украины от действий государства-аннексора (часть 1)

Впервые приведено определение государства-аннексора и синтезирован вариант оценки финансовых потерь от действий государства-аннексора путем использования методики оценки финансового потенциала территории, в частности, на основе его активной части при принятии управленческих решений.

Обосновано, что, кроме прямых финансовых потерь за счет аннексии Крыма, Украина имеет много потерь косвенно. Прежде всего прошло поглощение государством-аннексором части ее природно-климатических ресурсов и перспективных газовых месторождений. Отмечено, что только финансовые потери крымского энергетического сегмента для Украины превышают 0,5 трлн дол. США. Подчеркнуто, что аннексия Крыма негативно отражается на хозяйственном комплексе смежных с Крымом регионов, которые вынуждены будут активизировать поиск других транспортных путей для попадания собственной продукции к потребителю. Выделены негативные изменения в инвестиционной привлекательности касающихся Крыма территорий, которые становятся менее привлекательными для инвесторов. Приведены дополнительные меры по снижению торгового давления на Украину со стороны государства-аннексора.

Предложено сформировать межведомственный орган по оценке и минимизации финансово-ресурсных потерь от аннексии Крыма, рассмотрено взаимодействие его составляющих при выработке управленческих решений.

Ключевые слова: государство-аннексор, аннексия, финансово-ресурсные потери, финансовый потенциал, территория, управленческие решения, оценка, минимизация, метод блочного ранжирования.

Karpinsky B.A., Grigorenko V.O., Karpinska H.B. Ukraine's Financial and Resource Loss from the Actions of the State-Annexor

The definition of the state – annexor is provided for the first time. The version of the valuation of financial loss from the actions of the state-annexor by using methods of assessing the financial potential of the area, in particular, on the basis of its active part in management decisions is synthesized. It is proved that in addition to direct financial losses due to the annexation of the Crimea, Ukraine loses much indirectly. A part of its natural climatic resources and promising gas fields is primarily annexed by the state-annexor. Only financial losses of Crimean energy segment in Ukraine are estimated to exceed 0.5 trillion dollars. The annexation of the Crimea is emphasised to have a negative impact on the economic complex adjacent to the Crimean regions, which will be forced to intensify the search for other ways of transportation for getting their own products to the consumer. Some negative changes in investment attractiveness regarding Crimea territories that are less attractive to investors are marked. Some additional measures to reduce trade pressure on Ukraine by the State annexor are stated. It is proposed to form an inter-ministerial body for assessing and minimizing financial and resource losses from annexation of the Crimea. The interaction of its components when making management decisions is considered.

Key words: state- annexor, annexation, financial and resource losses, financial potential, area, management decisions, assessment, minimization, block ranking method.

УДК 338.001.36

Аспір. І.В. Білик¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка

НОВИЙ ТРУДОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Проаналізовано основні переваги та недоліки реформування трудового законодавства України. Особливу увагу приділено проблемним питанням проекту Трудового кодексу України. Прийняття нового трудового кодексу зумовлене необхідністю у комплексному та взаємопов'язаному вирішенні проблем регулювання трудових відносин, а також потребою послідовно відобразити в національному трудовому законодавстві положення міжнародно-правових документів із питань праці. Особливу увагу приділено недолікам Проекту, який потребує доопрацювання з урахуванням пропозицій та зауважень громадськості.

Ключові слова: Трудовий кодекс України, ринок праці, соціально-трудова відносина, правові засади, зайнятість.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів і шляхів вирішення соціальних проблем ринку праці в Україні є формування відповідного нормативно-правового поля. У теорії та практиці трудового права такі акти, які встановлюють правила поведінки учасникам трудових відносин: працівникам, роботодавцям, профспілкам, трудовим колективам, іншим, пов'язаним із ними суб'єктам, прийнято називати актами законодавства про працю (ст. 4 КЗпП України), але останнім часом вживається інший термін – "трудове законодавство". Акти трудового законодавства виокремили з-поміж законодавчих актів України, враховуючи специфіку предмета правового регулювання та кола суб'єктів, на які поширюється їхня дія. Однак трудове законодавство не вичерпується регулюванням суто трудових відносин, а регулює й інші пов'язані з ними відносини (щодо працевлаштування, соціального партнерства, вирішення трудових спорів тощо), які мають суспільно-трудова характер. Отже, з правового погляду це означає, що трудове законодавство України – це система нормативно-правових актів, які

ухвалюють уповноважені органи державної влади, місцевого самоврядування, посадові особи відповідно до закріплених за ними повноважень задля правового регулювання суспільно-трудова відносин, встановлюючи правила поведінки їх учасників. Вітчизняне нормативно-правове регулювання у сфері суспільно-трудова відносин досі здебільшого опирається на норми Кодексу законів про працю. Україна – єдина з колишніх республік СРСР, яка донині не прийняла новий Трудовий кодекс, адже ми ще досі працюємо за радянським Кодексом законів про працю 1971 р.

Аналіз останніх досліджень. Правові аспекти зайнятості населення в Україні висвітлюються в працях багатьох вітчизняних вчених і дослідників, серед яких: Д.П. Богиня, О.А. Грішнова, Г.С. Гончарова, Е.М. Лібанова, І.Л. Петрова, Л.С. Лісогор та інші наші співвітчизники, а також зарубіжні вчені. Водночас, незважаючи на значну увагу вчених до цих питань, аналіз процедури проходження проекту Трудового кодексу України у Верховній Раді України та сприйняття його громадськістю дає підстави вважати, що цей документ містить суперечливі положення та потребує доопрацювання.

Метою роботи є аналіз наявного нормативно-правового регулювання соціально-трудова відносин на ринку праці в Україні, а також обґрунтування необхідності вдосконалення трудового законодавства шляхом прийняття Трудового кодексу України.

Основні результати дослідження. За юридичною силою основним актом трудового законодавства є Конституція України, як Основний Закон, що має на території України найвищу юридичну силу. Це означає, що всі інші акти трудового законодавства мають їй відповідати. Друге місце в структурі трудового законодавства України посідають міжнародні договори про працю, які належним чином ратифіковані в Україні. Наступний щабель у складній структурі трудового законодавства України відводиться Кодексу законів про працю України, який дотепер діє на території України зі змінами та доповненнями. Важливу роль у структурі трудового законодавства України відіграють закони про працю, ухвалені Верховною Радою України з усіх питань суспільно-трудова відносин, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (постанови та розпорядження). Особливе місце в системі актів трудового законодавства України належить нормативно-правовим актам Міністерства соціальної політики України, які ґрунтуються на нормах Конституції та міжнародних договорів, законів України, указів Президента та постанов Верховної Ради України, а також рішень Кабінету Міністрів.

Окреме місце в системі актів трудового законодавства України належить колективним угодам. Їх ухвалення базується на положеннях Закону України "Про колективні договори, угоди" від 1 липня 1993 р. № 3356-ХІІ. Вони мають відповідати нормам Конституції та міжнародних договорів, КЗпП, законів України, указів Президента та постанов Верховної Ради, а також рішень Кабінету Міністрів України, актів уповноважених органів виконавчої влади.

Що ж до Трудового кодексу України, необхідність його прийняття обумовлена докорінними змінами всієї системи суспільних відносин, які відбуваються в Україні через формування ринкових відносин та соціально-економічні перетворення, і тою чи іншою мірою пов'язані з працею. Виникли значні пробле-

¹ Наук. керівник: проф. Є.Й. Майовець, д-р екон. наук